

**MESTERSÉGES INTELLIGENCIA A BÜNTETŐ ÜGYVITELBEN,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS
TÁVMEGHALLGATÁSI RENDSZERÉRE**

**ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CRIMINAL PROCEDURE,
WITH PARTICULAR RESPECT TO THE REMOTE HEARING SYSTEM
OF CRIMINAL EXECUTION**

NAGY ANITA *

Absztrakt: A digitalizáció az Európai Unióban is kiemelten fontos politika, hiszen az EU alapvető célja a digitális gazdaság és társadalom kiépítése. Ugyanakkor a bírósági eljárások nagy részét jellemzi a bürokráciából eredő hosszú időt igénybe vevő, elhúzódó eljárások, magas költségek. Ezen terhek csökkentését célul tűzte ki a Digitális Bíróság Projekt, amely a digitalizáció révén próbált megoldást nyújtani. A projekt révén a büntetés-végrehajtásban is megjelent a mesterséges intelligencia a távmeghallgatások útján.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, e-akta, távmeghallgatás, elektronikus kapcsolattartás

Abstract: Digitalization is also an extremely important policy in the European Union, since the fundamental goal of the EU is to build a digital economy and society. At the same time, the majority of court proceedings are characterized by lengthy, protracted procedures resulting from bureaucracy and high costs.

Reducing these burdens was the goal of the Digital Court Project, which tried to provide a solution through digitalization. Thanks to the project, artificial intelligence also appeared in the penal system through telehearing

Keywords: artificial intelligence, e-case, tele-hearing, electronic contract

1. Bírósági digitalizáció

Az információs technológia robbanásszerű fejlődése az élet minden területén újjátá-sokra kényszeríti a szereplőket, nincs ez másképp az igazságszolgáltatási szektor-ban sem. Az, hogy ez miként hat az igazságszolgáltatásra, hogyan fogja a szereplők munkáját átalakítani, jelenleg nagy kérdés, nemzetközi szinten is több re-formelképzelés látott napvilágot. Jelen tanulmány nem vállalkozhat arra, hogy ezeket

* PROF. DR. NAGY ANITA
egyetemi tanár
Miskolci Egyetem ÁJK
Bűnügyi Tudományok Intézete
Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
anita.nagy@uni-miskolc.hu

az elképzeléseket csokorba gyűjtse, alapvető célkitűzése annak feltérképezése, hogy a digitalizáció mennyiben hatotta át a bíróságok büntető ügyviteli működését, és néhány gondolatébresztő tényezőt villant fel a mesterséges intelligencia becsatornázási lehetőségeiről.¹

Digitalizáció alatt olyan folyamatot értünk, amikor egy fizikai mennyiséget valamilyen módon számítógéppel feldolgozhatóvá teszünk.

A digitalizáció az Európai Unióban is kiemelten fontos politika, hiszen az EU alapvető célja a digitális gazdaság és társadalom kiépítése. Az Európai Bizottság a 2019–2024 közötti időszakra hat prioritást tűzött ki maga elé, melyek között szerepel *A digitális korra felkészült Európa* megvalósítása is.²

Tény, hogy a mindennapok során számtalan eszközt és programot használunk már most is. Szinte elképzelhetetlen, hogy ne legyen nálunk egy „okos” eszköz, mobiltelefon, tablet, laptop, amelyek manapság már egyesítik a fényképező, videókamera, GPS, számítógépek, televíziók, médialejátszók technikai tudását és egy eszközbe foglalják azokat... A technikai fejlődés teljesen hiábavaló lett volna, ha ezeket a gépeket nem tudtuk volna egy rendszerbe tenni és működtetni, ezért is hozott a fentiek mellett nagy előrelépést az internet és azon belül is a wifi és mobilinternetek elterjedése, amelyeknek köszönhetően a már fentebb írt eszközökkel mobilissá és folyamatosan elérhetővé váltunk.

Zódi Zsolt szavaival élve, 2010 után a jog és a technológia viszonya érezhetően kezdett megváltozni, ami részben egy sor kisebb mennyiségi változásnak, részben pedig néhány technológiai újításnak volt köszönhető. Elterjedt egy új kifejezés a jogi informatikára, a *Lawtech*, és az új technológiai jelenségek szabályozása, hatásuk a jogi szakmára hirtelen az érdeklődés középpontjába került. A „jogi informatika” fontos diszciplína lett. Jelenleg pedig a szemünk láttára formálódik néhány olyan jelenség, amely a bíróságok működését már ma is nagyban befolyásolja, és úgy vélem, hogy a közeljövőben ez a hatás még nagyobb lesz.³

Az új okoseszközök használatát nem kell tanítani, mivel azt a mindennapi életben lassan minden korosztály egyre szélesebb körben megfelelő szinten tudja használni és kezelni, csak újabb területeket kellett megnyitni, hogy például ne csak arra használja a nagymama a telefonját, hogy a közösségi oldalon megosztja az unokái képeit, hanem ha szükséges küldje el a biztosítójának a kárbejelentőjét és csatolja azokat a képeket, amelyek a káreseménye során keletkeztek.

A fejlődés által biztosított előnyök szükségszerűen magukkal hozták azt az igényt, hogy a bírósági eljárásokban is hasznosítsák azokat, de ahhoz, hogy a bíróság megfelelő módon tudjon működni a digitális térben nagyon sok feltétel megteremtésére volt szükség. Szükséges volt a jogszabályi háttér megteremtése, a tech-

¹ Lásd polgári ügyvitel: NAGY Adrienn: *Digitalizáció és mesterséges intelligencia a magyar igazságszolgáltatásban*. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13829/13_nagyadrienn_t%C3%B6rdelt.pdf, 2022. szeptember 11.

² https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_hu, 2022. szeptember 11.

³ ZÓDI Zsolt: A bíróságok és technológia. *Bírósági Szemle* 2020/1., 4.

nikai eszközök fejlesztése, valamint ezen fejlesztések kiterjesztésére a bíróságon kívülre is, hiszen pl. a büntetőügyek kapcsán a rendőrség végzi a nyomozást, a közvádra üldözendő cselekményeknél az ügyészség képviseli a vádat, ezért ezen szervezeteket is be kellett vonni a digitalizáció folyamatába.

A bírósági eljárások nagy részét jellemzi a bürokráciából eredő hosszú időt igénybe vevő elhúzódó eljárások, magas költségek és a bíróságok leterheltsége, amelyek a nagyszámú adminisztratív terheiknek köszönhetőek, ezen terhek csökkentését célul tűzte ki a Digitális Bíróság Projekt,⁴ amelynek már részbeni megvalósításából is láthatóak, hogy a hatékonyabb munkavégzés megvalósítható az újítások bevezetésével.

A projekt kiemelt stratégiai célja az volt, hogy a bíróság hozzáférhetősége egyszerűsödjön, hogy az ügyfelek azon információkhoz, amelyek a bíróság eljárási során számukra lényegesek a nap 24 órájában, ingyenesen, személyes megjelenés nélkül, gyorsan és online hozzáférjenek. Ezen célok megvalósítása érdekében az Országos Bírósági Hivatal informatikai fejlesztéseket hajtott végre, hogy meg tudják teremteni a bírósággal történő elektronikus kapcsolattartás akadálymentes működéséhez szükséges technikai feltételeket és azt, hogy az elektronikus fejlesztések ügyfélbarát módon menjenek végbe.

2. A bírósági digitalizáció útjai

Mivel jelen tanulmányomnak nem az a célja, hogy részletesen ismertesse a bírósági büntető ügyvitel⁵ minden szegmensét, így elsődlegesen a bíróságon az elmúlt években bekövetkezett digitális modellváltásra helyezem a górcsót.

- *Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól* szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.), valamint az *elektronikus ügyintézés részlet szabályairól* szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet alapján.
- figyelemmel a *bírósági ügyvitel szabályairól* szóló 14/2020. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.) valamint a *bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról* szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás és a *büntetőeljárásról* szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) és a *büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és szabálysértési elzárás végrehajtásáról* szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv.) alapján.

⁴ *Digitális Bíróság Projekt. KÖFOP-1.0.0.-VEKOP-15-2017-00052. A bírósági igazgatás további elektronizálása.*

⁵ Lásd részletesebben: a *bírósági ügyvitel szabályairól* szóló 14/2020. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.), valamint az *egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban résztvevő személyekre vonatkozó szabályokról* szóló 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet, valamint KEYHA Judit: *Bírósági ügyintézők kézikönyve*. Budapest, Complex, 2010, valamint WOPERA Zsuzsa – NAGY Adrienn – NAGY Anita: *Az igazságszolgáltatás szervezete és ügyviteli szabályai*. Novotni, Miskolc, 2010.

A szabályozás technikája szempontjából – az indokolás alapján – fontos kiemelni, hogy e téren az E-ügyintézési tv. és a 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet az általános, a Be. tv. és a Bv. tv. pedig a speciális jogszabály.

Ezen elméleti bevezetést követően, pedig térjünk rá a bíróságok digitalizációjára, amely három fontos területet érintett:

1. megvalósult a bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztése,
2. az e-akta létrehozása,
3. az elektronikusan elérhető közhiteles nyilvántartások bírósági informatikai rendszerrel való online összekapcsolása.

2.1. A bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztése

A bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztése, amely a *Bírósági Határozatok Gyűjteménye* keresőmotorja, valamint a bírósági határozatok anonimizálását biztosító program továbbfejlesztését foglalja magában.

Megújult a bírósági határozatok közzétételének rendszere: a döntések egységes, könnyen kereshető határozattárban lettek elérhetők, amelynek célja, hogy a jogkereső állampolgárok, valamint a bírósági szervezet munkatársai egységes, jól kereshető anyagokból tudjanak tájékozódni a bírósági határozatok tartalmáról, amelyek anonimizálására a hatályos jogszabályoknak megfelelően került sor. A bírósági határozatokhoz való hozzáférés, ezáltal hatékonyabbá válik, így az optimalizált határozatkereső alkalmazással gyorsabb és könnyebb lett a keresés az ügyfelek számára.

Az Országos Bírósági Hivatal a Bírósági Határozatok Gyűjteményét valamenyny állampolgár és szervezet számára ingyenesen teszi elérhetővé a bíróságok központi honlapján a www.birosag.hu oldalon.

A bírósági határozatok anonimizálását és közzétételét, valamint belső nyilvánosságának biztosítását a *bírósági határozatok anonimizálásával és közzétételével kapcsolatban a bíróságokra háruló feladatok végrehajtásáról* szóló 26/2019. (XI. 25.) OBH utasításban meghatározott módon kellett elvégezni, amelynek nagyon részletes szabályaira a jelen tanulmány keretei között nincs módomban kitérni, azonban összegzésként a lényeg abban állt, hogy a bírósági határozat anonimizálása minden bírósági szinten az adott határozatot hozó bíróság (adatfelelős) feladata, s az anonimizálásra és a közzétételre az ún. ITR-ben működő anonimizálási program szolgál, amelyről még későbbiekben lesz szó.

Az ITR-ben működő bírósági határozatszerkesztő alkalmazása nélküli határozatszerkesztés esetén az anonimizáláshoz gondoskodni kell az aláírt határozatnak a bírósági határozatszerkesztőbe történő bemásolásáról.

A határozatot hozó bíróság elnöke gondoskodik tehát arról, hogy:

- a határozat közzététele a Bszi.⁶-ben rögzített határidőn belül megtörténjen a Bírósági Határozatok Gyűjteményében,

⁶ 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról.

- az anonimizált határozat megjelölése tartalmazza a bíróság és a jogterület megnevezését, a határozat meghozatalának évét, a határozat sorszámát, valamint azon jogszabályhelyek megjelölését, amelyek alapján a bíróság a határozatot hozta,
- a határozatból a személyek azonosítását lehetővé tevő adatok kerüljenek törlésre.

2.2. A bírósági digitalizáció második része, a bírósági eljárások iratainak elektronizálása (e-akta) és a bírósági periratok elektronikus betekintésének biztosítása

Ezen fejlesztések a bírósági akta valamennyi iratának elektronizálását, a periratok bírák általi elektronikus elérhetőségének biztosítását, valamint az ügyfelek számára a tértől és időtől független online iratbetekintés megvalósulását eredményezik. Célja a jelenleg papíralapú iratok elektronizálása = e-akta kialakítása, mely fejlesztéssel a bírósági eljárások teljes körű digitalizálása valósul meg.

Eddig, ha a bírósági periratokba a jogosultsággal rendelkező ügyfelek be akartak tekinteni, akkor személyesen kellett megjelenni a papíralapú akta megtekintéséhez a bíróságok nyitvatartási idejében. A jövőben ezzel szemben az ügyfelek otthonról, kényelmesen, bármikor megtekinthetik a bíróság előtt folyamatban lévő ügyük iratanyagát, ezzel időt és pénzt takarítanak meg, nincs utazásra, ügyintézésre fordított idő, megszűnik a másolási, utazási költség. A bírósági munkatársak, akik eddig személyes jelenlétükkel biztosították az ügyfelek iratbetekintési jogának gyakorlását, az iratot mozgatták, másolták, más érdemi munkára összpontosíthatnak. A bírák részére pedig a felkészüléshez, az ítélet írásba foglalásához a periratok elektronikus formában a nap 24 órájában, a hét minden napján rendelkezésre állnak.

A következőkben büntető ügyvitel szempontjából lényegesnek tartott új fogalmak tisztázásra vállalkozom a digitalizáció kapcsán, így az:

Elektronikus ügyirat

Elektronikus másolat

*Elektronikus tárgyalási napló*⁷, *perkönyv*, *tárgyalási jegyzék*,⁸

Elektronikus jegyzőkönyv

Elektronikus ügyirat

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény XXVII. fejezetéhez írt kommentár így fogalmaz: „Az informatika fejlődése olyan új fogalmakat hoz magával, amelyek nehezen adaptálhatók a jogba, különösen a büntetőeljárás jogba. Ezek közül

⁷ ANTAL Gábor: *Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel*. PTE ÁJK, Pécs, 2012, 55.

⁸ ANTAL Gábor: *Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel*. PTE ÁJK, Pécs, 2012, 45.

is kiemelendő az elektronikus ügyintézés, az elektronikus kapcsolattartás és az elektronikus ügyiratkezelés.⁹ Az elektronikus ügyintézés a büntetőeljárásban részt vevő egyes szereplők közötti nyilatkozattételt, az iratok elektronikus továbbítását és a büntetőeljárásban részt vevő eljáró szervek döntéseinek elektronikus úton történő meghozatalát, valamint elektronikus úton történő kézbesítését jelenti. Az e-akta fogalmán belül foglal helyet az *elektronikus ügyirat*, amelyre büntető ügyszakban a Be. 158. §-a irányadó, s tekintendő közokiratnak.

Ezek szerint elektronikus ügyirat esetén: A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az elektronikus úton kézbesített ügyiratot törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő, minősített, vagy legalább minősített tanúsítványon alapuló elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel látja el. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság által készített, törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel ellátott ügyirat közokirat.

Elektronikus másolat

Egy másolat a bizonyító erő szempontjából egyszerű vagy hiteles. A bírósághoz érkezett iratról a bíróság által készített másolatot és a más által elkészített és hitelesítés végett bemutatott másolatot az iroda látja el „a másolat hitelül” záradékkal, a másolatot készítő aláírásával, a bíróság körbélyegzőjének lenyomatával és a másolat készítésének időpontjával: az ügy iratairól kiadott nem hiteles másolat ugyanakkor nem tartalmazza ezen elemeket.

A másolatok formai szempontból papíralapú vagy elektronikusak szintén lehetnek, de ha a bíróság jogszabály alapján elektronikus okirat kiadására köteles és a kiadott elektronikus okiratot a bíróság elektronikus bélyegzővel látja el, az hiteles másolatnak minősül, ha a kiadott elektronikus okirat elektronikus bélyegzőt nem tartalmaz, az értelemszerűen nem hiteles másolatnak minősül.

Elektronikus tárgyalási napló¹⁰, perkönyv, tárgyalási jegyzék,¹¹ jegyzőkönyv

A bírák a BIR-O informatikai rendszerben az eljárási cselekmények nyilvántartására elektronikus *tárgyalási naplót* vezetnek. Papíralapú napló csak nagyon kivételesen, a bíróság elnökének engedélyével vezethető.

A tárgyalási napló a bíró eljárási cselekményekkel kapcsolatos kitűzési, elhalasztási, elnapolási tevékenységét segíti elő, és egyben a bíró statisztikai adatszolgáltatás alapja is.

⁹ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2019.

¹⁰ ANTAL Gábor: *Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel*. PTE ÁJK, Pécs, 2012, 55.

¹¹ ANTAL Gábor: *Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel*. PTE ÁJK, Pécs, 2012, 45.

A tárgyalási napló rovatait a bíró, vagy az általa, illetve a bírósági vezető által kijelölt igazságügyi alkalmazott tölti ki, amelynek során az ügyszám mellett a címszó (büntető ügyszakban a vádlott neve) feltüntetésével megjelöli például: a bíróság eljárásának formáját, annak határnapját, tárgyalótermet, megidézettek és értesítettek számát, vádlott fiatalkorú-e, határozat írásba foglalásának napját, az eljáró tanács tagjait.

Az *elektronikus perkönyv*¹² adatait pedig egy számítógépes program, az elektronikus lajstrom adataiból állítja elő bíránként, amely a bíró összes folyamatban levő ügyét tartalmazza.

A papíralapú *tárgyalási jegyzéket* a bíróság elnöke által kijelölt igazságügyi alkalmazott a tárgyalási nap megkezdése előtt kinyomtatja, annak egy kiadmányát a tárgyalóterem ajtaján kifüggeszti, további egy kiadmányt a bíró részére átad. A tárgyalási jegyzék a tárgyalóteremnél elhelyezett elektronikus felületen is elhelyezhető.

Büntetőügyekben a tárgyalási jegyzék elektronikus másolatát a tárgyalási napot megelőzően legalább 6 munkanappal kell elektronikus úton megküldeni az ügyészség részére.

A *jegyzőkönyv*¹³ kiemelt fontosságú dokumentum, amelynek tartalma az érdemi ítélező tevékenység alapját képezi, ezért fontos a formai szabályok meghatározása.

A legfontosabb, hogy az eljárási törvények szerint jegyzőkönyv kézírásos formában nem készíthető el, a jegyzőkönyvben a sorok közé semmit nem szabad írni, az esetleges kiegészítéseket a jegyzőkönyv szélére vagy aljára kell írni és a tanács elnöke és a jegyzőkönyvvezető a módosításokat aláírja, áthúzás esetén oly módon kell törölni, hogy az alatta levő rész olvasható maradjon.

Fontos megjegyezni, hogy a jegyzőkönyvet szövegszerkesztő program segítségével Times New Roman betűtípussal, 12-es betűmérettel kell elkészíteni. Mivel a jegyzőkönyvek a Dokumentumtárba feltöltésre kerülnek, így az esetleges későbbi módosításokat úgy kell feltölteni, hogy pontosan megállapítható legyen, hogy melyik sorszámú jegyzőkönyvhöz tartoznak. Amennyiben az írásbeli jegyzőkönyv elektronikus formában is megküldhető, akkor erre PDF-formátumban és csak akkor van lehetőség, ha az eredeti példányt az arra jogosultak már aláírták.

2.3. A bírósági szakrendszerek és a Központi Kormányzati Szolgáltatás Busz

Végül essék szó a bírósági digitalizáció harmadik eleméről, azaz a bírósági szakrendszerek és a Központi Kormányzati Szolgáltatás Busz (KKSZB) közötti kapcsolat megteremtéséről, mely az elektronikusan elérhető közhiteles nyilvántartások bírósági szakrendszerekkel való online összekapcsolását jelenti, aminek a célja, hogy minden ügyszakban egységes, közvetlen hozzáférés biztosítása meglegyen a közhiteles nyil-

¹² Lásd perkönyvről részletesebben: ANTAL Gábor: *Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel*. PTE ÁJK, Pécs, 2012, 57., illetve BÉRCES László – BÉRCES Viktor: *Bírósági ügyvitel*. Pázmány Press, Budapest, 2020, 162.

¹³ ANTAL Gábor: *Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel*. PTE ÁJK, Pécs, 2012, 41.

vántartások adataihoz. A KKSZB-szolgáltatás útján jelenleg elérhető nyilvántartások között olyan adatbázisok szerepelnek, mint a Cégnyvántartás, a Személyi adat- és lakcímnnyilvántartás, az Egyéni vállalkozói nyilvántartás, az Útiokmány nyilvántartás, a Vezetői engedély nyilvántartás, vagy a Származás-ellenőrzési nyilvántartás. Az adatok lekérdezésének célhoz kötöttségét és az adatkezelésnek az általános adatvédelmi rendelet (GDPR – 2016/679/EU rendelet) szabályainak történő megfelelését a folyamatokba épített ellenőrző mechanizmusok biztosítják.¹⁴

A fentebb általam részletezett Digitális Bíróági Projekt, tehát gyorsabb és hatékonyabb bírósági ügyintézését biztosít azzal, hogy 1. megvalósult a bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztése, 2. e-akta létrehozása, 3. az elektronikusan elérhető közhiteles nyilvántartások bírósági informatikai rendszerrel való online összekapcsolása. A fejlesztések eredményeként

- a bírósági határozatok keresése könnyebb és gyorsabb lett
- a bírósági ügyek irataihoz való hozzáférés online, 0–24 órában, tértől és időtől függetlenül lehetővé válik, valamint
- a bíróság adatszolgáltatást kérhet közhiteles nyilvántartásokban szereplő adatokról, így minimalizálható az ügyfelektől bekérendő adatok köre és a bírósági eljárások gyorsabban lezárulhatnak.¹⁵

A projekt keretében az alábbi szoftveregységek valósították meg az elektronikus ügykezelést és kapcsolattartást és anonimizációt: ÍTR, Ügyfél Iratbetekintő Rendszer (ÜIR), Lajstromirodai Iratbetekintő Rendszer (LIR), Iratdigitalizáló Rendszer (IR), valamint a Bírói Alkalmazás Könyvtár (BAK). A fenti szoftveregységek normatív szinten is megjelentek a *bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról* szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás (a továbbiakban: iratkezelési szabályzat) módosítását követően. Az iratkezelési szabályzat az alábbi fogalmi meghatározásokat adja a fenti fejlesztések kapcsán:

1. ÍTR: a határozatok szerkesztésére és anonimizálására, valamint az e-aktába történő betekintésre, a bírói munkavégzés támogatására, továbbá a KKSZB-lekérdezések indítására szolgáló Ítélezést Támogató Rendszer.
2. IR: a papíralapú iratok digitalizálását, valamint az így keletkezett és a nem hiteles elektronikus iratok hitelesítését támogató Iratdigitalizáló Rendszer alkalmazás.
3. LIR: az e-akta megtekintését az ügyfélközpontban, illetve a bírósági irodában biztosító Lajstrom Irodai Rendszer alkalmazás.
4. ÜIR: az e-akta megtekintését internet segítségével biztosító Ügyfél Iratbetekintő Rendszer alkalmazás.
5. KKSZB-lekérdezés: egyes közhiteles nyilvántartásoknak és állami adatbázisoknak az *elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános*

¹⁴ <https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/sikeres-kapcsolodas-kozponti-kormany-zati-szolgaltatas-busz>, 2022. szeptember 13.

¹⁵ BÉRCES László – BÉRCES Viktor: *Bírósági ügyvitel*. Pázmány Press, Budapest, 2020, 220.

szabályairól szóló törvény 74. § (3) bekezdés d) pontjában meghatározott Központi Kormányzati Szolgáltatás Busz segítségével történő elérése.

6. E-akta: BIIR-ben lajstromozott bírósági ügy ügyiratában található elektronikus okiratok, valamint papíralapú iratok hiteles elektronikus másolatainak összessége.
7. Anonimizáló program: a Bszi. 163. szakaszában meghatározott anonimizálási feladatok ellátását támogató ÍTR-alkalmazás.
8. BAK Könyvtár: a bíróság által használt legfontosabb alkalmazásokat átlátható módon megjelenítő Bírői Alkalmazás Könyvtár.
9. Bírósági határozatszerkesztő: a bírósági határozatok szerkesztését támogató ÍTR-alkalmazás.
10. Az iratkezelési szabályzat rögzíti, hogy az ÍTR-rendszer a BIR-O-alrendszerhez kapcsolódik, célja pedig „a bírói munka hatékonyabbá tétele, a felek iratbetekintési jogának szélesebb körű biztosítása”.¹⁶

3. Elektronikus kapcsolattartás¹⁷

2013. január 1-jétől az e-kapcsolattartás szabályrendszerét a jogalkotó a büntetőeljárásra is kiterjesztette. Ennek értelmében viszont csupán még a büntetőügyben érintett hatóságok egymás közötti elektronikus formában történő kapcsolattartásának a lehetőségét biztosította.¹⁸

2015. július 1. óta a büntetőeljárásokban az összbüntetésbe foglalás és az utólagos összbüntetésbe foglalás iránti indítvány elektronikus módon történő benyújtására, illetve visszavonására is lehetőséget nyújt a szabályozás. A korábbi szabályozáson jelentős változást a *büntetőeljárásról* szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.), egyes büntető tárgyú törvények, valamint az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények módosításáról szóló 2017. évi CXLIV. törvény hozott. Ennek értelmében 2018. január 1. napját követően induló büntető- és szabálysértési eljárásokban a nyomozó hatóság, az ügyész, a bíróság, a büntetés-végrehajtási szervek, valamint más állami szervek kötelezően elektronikus úton tartják a kapcsolatot. Szintén kötelező az e-kapcsolattartás a védőknek, valamint bármely eljárási szereplő jogi képviselőjében eljáró ügyvédeknek, viszont a természetes személyek részére a törvény csupán lehetővé teszi az elektronikus út lehetőségét.

Jelenleg az E-ügyintézési tv. végrehajtási szabályai alapján¹⁹ a 2018. január 1. napján és az azt követően indult büntetőeljárásokban teljes körben biztosított az elektronikus kapcsolattartás, de ennek feltétele, hogy a büntetőeljárásban az elekt-

¹⁶ 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás 10/B. § (1) bekezdés.

¹⁷ Lásd részletesebben: DOMOKOS Andrea: *Magyar büntető eljárás és digitalizáció*. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/10813/11_domokosandrea_t%C3%B6rdelt.pdf, 2022. szeptember 11.

¹⁸ BARTKÓ Róbert: Elektronikus kapcsolattartás a büntetőeljárásban. In: G. KARÁCSONY Gergely (szerk.). *Az elektronikus eljárások joga*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018, 73.

¹⁹ 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés részletszabályairól.

ronikus kapcsolattartó személynek rendelkeznie kell ügyfélkapu-regisztrációval, amelyet okmányirodában, kormányhivatali ügyfélszolgálati irodában, adóhatóság ügyfélszolgálatán vagy külképviseleten lehet személyesen elvégezni. Ügyfélkapus regisztrációt kizárólag természetes személy kezdeményezhet.²⁰

Az elektronikus ügyintézészt biztosító szervezetnek és a Kormány által kijelölt közfeladatot ellátó szervezetnek szükséges elvégezni a Hivatali Kapu regisztrációt.

Az elektronikus kapcsolattartás során a félnek a beadványt és mellékletét, ha az előterjesztésre űrlap (más néven: nyomtatvány) került rendszeresítésre, űrlapon kell előterjesztenie. Az űrlapok letöltéséhez²¹ szükséges az Általános Nyomtatványkitöltő Keretprogram (ÁNYK) telepítése, amely biztosítja a nyomtatványok kitöltésének, azokhoz elektronikus dokumentumok mellékletként való csatolásának lehetőségét.²²

A büntetőeljárásnak (csakúgy, mint a szabálysértési eljárásnak) az E-ügyintézési tv. szolgál háttérjogszabályul.²³

Az OBH elnökének 2018. évi beszámolóját idézve: „A 2018-as év egy szoros együttműködést igénylő időszak volt az elektronikus kapcsolattartás szempontjából, amely hatékony kommunikációt kívánt meg a társszervekkel, kamarákkal, ügyfelekkel. A bírósági kezelőirodák dolgozóival, az eljáró bírói tanácsok tagjaival, a törvényszékeken működő IT szakemberekkel a napi szintű munkakapcsolat biztosítása végett hatékony és gyors reagálású HelpDesk felület (helpdesk.justice.hu) működik, melynek eredményeként az elektronikus kapcsolattartás során érkező elektronikus iratok kezelése szakszerű és időszerű a bíróságokon. Az OBH az új büntetőeljárás törvény hatálybalépését követően a kiépített büntető ügyszakos E-Per kapcsolattartókkal folyamatosan tartva a kapcsolatot a hatékony és eredményes jogalkalmazói munka előmozdítása érdekében képzéseket, megbeszéléseket tartott, országos szinten megtervezte és levezényelte a büntető, szabálysértési ügyszakos bírák, titkárok,

²⁰ Amennyiben e-személyi igazolvánnyal rendelkezik, úgy annak megfelelő használatával az ügyfél maga is el tudja végezni a személyes ügyfélkapu regisztrálását.

²¹ Lásd részletesebben elektronikus kapcsolattartásról: BARTKÓ Róbert: Elektronikus kapcsolattartás a büntetőeljárásban. In: G. KARÁCSONY Gergely (szerk.). *Az elektronikus eljárások joga*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018.

²² Amennyiben a nyomtatványhoz csatolni kívánt fájlok együttes mérete a befogadható 300 MB méretkorlátot meghaladja, a csatolni kívánt fájlok elektronikus adathordozón nyújthatók be.

Az elektronikus adathordozón történő benyújtás tényét az egyes űrlapokon az erre szolgáló mezőben lehet jelezni. Ebben az esetben az űrlaphoz melléklet nem csatolható.

²³ „[A]z új [büntető]eljárás törvény a teljes eljárási rendre vonatkozóan leképezte az E-ügyintézési tv. rendelkezéseit, míg az OBH az elektronikus kapcsolattartás során jelentkező igények és gyakorlati problémák feldolgozását követően a jogalkotó felé több eljárási jogszabály módosítást is megfogalmazott a deregulációs időszakban.” Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2018. évi beszámolója. 140. https://birosag.hu/sites/default/files/2019-10/eves_beszamolo_2018_0.pdf, 2022. szeptember 13.

munkatársak eljárásjogi, ügyviteli, BIIR felhasználói ismeretekre történő oktatását, szakmai támogatást nyújtva számukra.”²⁴

Fontos tisztázni, hogy az elektronikus kapcsolattartás nem azonos a beadvány, panasz, nyilatkozat, indítvány stb. e-mailen, faxon a hatósághoz történő megküldésével.

Elektronikus kapcsolattartásnak azt nevezzük, ha az ügyfél a nyilatkozatát vagy az elektronikus ügyintézészt biztosító szerv a nyilatkozatát vagy döntését elektronikus úton teszi meg, amelynek van kötelező és választható formája, a következőkben ezeket tekintjük át részletesen.

3.1. Kötelező-választható elektronikus kapcsolattartás és meghatalmazás

Kötelező elektronikus kapcsolattartás

Mint ahogy korábban említettük, 2018. január 1. napján és ezt követően indult büntető-eljárásokban a nyomozó hatóság, az ügyész, a bíróság, a büntetés-végrehajtási szervek, valamint más állami szervek kötelezően elektronikus kapcsolattartás útján tartják a kapcsolatot, ugyancsak kötelező a védőknek, valamint bármely eljárási szereplő jogi képviselőjében eljáró ügyvédeknek az ügyben az elektronikus kapcsolattartás.

Mentesül a kötelező elektronikus kapcsolattartás alól:

- a büntetőeljárásban részt vevő személy, ha elektronikus ügyintézéshez való joga *szünetel*, valamint
- a védő és a jogi képviselő *az eljárási cselekmény helyszínén*, valamint az eljárási cselekmény során részére adott eredeti meghatalmazás azonnali benyújtásakor.

Választható elektronikus kapcsolattartás

Amennyiben az eljárásban résztvevő papíralapú kapcsolattartás lehetőségével nem kíván élni, a továbbiakban a Be. 148–162. § rendelkezései szerint az eljárás bármely szakaszában vállalhatja az elektronikus kapcsolattartást.

Az elektronikus kapcsolattartás vállalására vonatkozó nyilatkozatot a büntetőeljárásban részt vevő személy vagy képviselője az eljáró bíróságnál, ügyészségnél, vagy nyomozó hatóságnál teheti meg akként, hogy az elektronikus irat benyújtásakor – a benyújtással egyidejűleg – kifejezetten nyilatkozik arról, hogy elektronikus kapcsolattartást kíván vállalni.

Amennyiben az elektronikus kapcsolattartáshoz szükséges feltételekkel rendelkezik, az elektronikus kapcsolattartás vállalására irányuló nyilatkozatát papíralapon is megteheti, azonban ennek elfogadását követően a bíróság már kizárólag elektronikus úton tartja a kapcsolatot az elektronikus kapcsolattartást vállaló természetes személlyel. Ez esetben az eljárás folyamán – ideértve az eljárás minden szakaszát, *a rendkívüli jogorvoslatot, a bűncselekménnyel összefüggő vagyon vagy dolog*

²⁴ Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2018. évi beszámolója. 141. https://birosag.hu/sites/default/files/2019-10/evs_beszamolo_2018_0.pdf, 2022. szeptember 13.

elvonására, adat hozzáférhetetlenné tételére irányuló eljárást, valamint a különleges eljárást is – a büntetőeljárásban részt vevő személy, illetve képviselője köteles a bírósággal, az ügyészséggel és a nyomozó hatósággal a kapcsolatot a Be 148. § (2) bekezdése szerint, elektronikus úton tartani és a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság is valamennyi ügyiratot elektronikus úton kézbesít a részére.

A Be. 150. § (1) bekezdése szerint és az E-ügyintézési tv. alapján elektronikus kapcsolattartásra kötelezett büntetőeljárásban részt vevő személy minden beadványt kizárólag a Be. 148. § (2) bekezdése szerint, elektronikus úton nyújthat be a bírósághoz, az ügyészséghez és a nyomozó hatósághoz, és a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság is elektronikus úton kézbesít a részére.

Összegezve tehát, jogszabályaink nem teszi általánosan kötelezővé az e-kapcsolattartást, ugyanakkor a büntetőeljárás bármely szakaszában lehetővé teszi a büntetőeljárásban részt vevő személyek számára ennek választását, kivéve, ha a büntetőeljárásban részt vevő személy elektronikus ügyintézéshez való joga szünetel, mert például fogva tartják.

3.2. Az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó szabályok megszegésének következményei.

Amennyiben az elektronikus úton kapcsolatot tartó beadványát nem elektronikus úton vagy elektronikus úton, de nem a büntetőeljárás, illetve az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon (pl. nem a rendszeresített nyomtatványon) nyújtotta be, a bíróság a kifogást, a fellebbezést, a felülvizsgálati indítványt és a perújítási indítványt érdemi indokolás nélkül elutasítja, a beadványban foglalt egyéb nyilatkozat pedig hatálytalan.

Ha az ügyirat azért nem kézbesíthető, mert az elektronikus úton kapcsolatot tartó az elektronikus kapcsolattartáshoz szükséges szolgáltatásokkal nem rendelkezik, a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az ügyiratot papíralapon kézbesíti és az elektronikus kapcsolattartót rendbírsággal sújthatja.

Összegezve tehát, az e-kapcsolattartásra vonatkozó szabályoktól való eltérést a Be. kétféleképpen szankcionálja. Abban az esetben, ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó a beadványát nem elektronikus úton vagy elektronikus úton, viszont nem a Be., illetve az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon (pl. nem a rendszeresített nyomtatványon) nyújtotta be, a bíróság a kifogást, a fellebbezést, a felülvizsgálati indítványt és a perújítási indítványt érdemi indokolás nélkül elutasítja, a beadványban foglalt egyéb nyilatkozat pedig hatálytalan.

Amennyiben pedig az ügyirat azért nem kézbesíthető, mert az elektronikus úton kapcsolatot tartó az elektronikus kapcsolattartáshoz szükséges szolgáltatásokkal nem rendelkezik, a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az ügyiratot papíralapon kézbesíti és az elektronikus kapcsolattartót rendbírsággal sújthatja.²⁵

²⁵ Be. 161. §.

Áttérés a papíralapú kapcsolattartásra

Ha az elektronikus kapcsolattartásra nem köteles, büntetőeljárásban részt vevő természetes személy vagy jogi képviselőnek nem minősülő képviselője vállalta, hogy a kapcsolatot elektronikus úton tartja, utóbb csak akkor indítványozhatja a papíralapú kapcsolattartásra való áttérés engedélyezését, ha indítványában – amelyet ez esetben papíralapon is benyújthat – valószínűsíti, hogy a körülményeiben olyan változás következett be, amely miatt az elektronikus úton történő kapcsolattartás a továbbiakban számára aránytalan megterhelést jelentene.

Az előzőekben említettek szerint, az elektronikus kapcsolattartásra kötelezettek körébe nem tartozik bele a terhelt, számára ez a lehetőség csak választható, feltéve, hogy az elektronikus kapcsolattartáshoz való joga – például azért, mert szabadságvesztés büntetését tölti – nem szünetel.

Egyet lehet érteni azzal az állásponttal, hogy a számítástechnikai akadályok a terheltek jelentős részénél az elektronikus kapcsolattartás esetében is felmerülnek, így a terhelttel a büntetőeljárás során a hagyományos, papíralapú kapcsolattartás maradt és vélhetően marad még sokáig meghatározó.²⁶

3.3. A határidőre vonatkozó rendelkezések elektronikus kapcsolattartás esetén

Fontos eltérés a határidők kapcsán, hogy ha a büntetőeljárásban a kapcsolattartás elektronikus úton történik, a napokban, munkanapokban, hónapokban vagy években megállapított határidő esetén a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz, az ügyészséghez vagy a nyomozó hatósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján elektronikus úton szabályszerűen benyújtották.²⁷ Továbbá az elektronikus kapcsolattartás esetén a törvény által meghatározott, illetve a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság által megállapított határidőbe nem számít bele az a nap, hónapokban és években meghatározott, illetve megállapított határidő esetén az a lejárat nap, amely során legalább négy órán át jogszabályban meghatározottak szerinti üzemszavar vagy üzemszünet állt fenn.

3.4. Papíralapú okiratok elektronikus kapcsolattartás esetén

Ha a beadvány melléklete nem elektronikus okiratként áll rendelkezésre, az elektronikus kapcsolattartást vállaló büntetőeljárásban részt vevő személy és az elektronikus kapcsolattartásra kötelezett (a továbbiakban: az elektronikus úton kapcsolatot tartó) köteles gondoskodni a papíralapú melléklet digitalizálásáról és a papíralapú irat megőrzéséről.²⁸

²⁶ RÓTH Erika: Digitalizáció hatása a büntetőeljárásra. *Miskolci Jogi Szemle* 2020/3. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13834/19_r%C3%B3th_rika_t%C3%B3rdelt.pdf, 2022. szeptember 11.

²⁷ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 154. § (1).

²⁸ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 155. § (1).

Egyebekben a bíróságnak, az ügyészségnek és a nyomozó hatóságnak öt munkanap áll rendelkezésére, hogy a papíralapú ügyiratot digitalizálja. Az ügyirat digitalizálásához szükséges időt – legfeljebb azonban öt munkanapot – a határidő számítása szempontjából figyelmen kívül kell hagyni.

3.5. *Kézbesítés elektronikus kapcsolattartás esetén*

Amennyiben a büntetőeljárásban részt vevő személy nem vállalja az elektronikus kapcsolattartást, a papíralapú beadványát – feltéve, hogy azt elektronikus kapcsolattartással eljáró büntetőeljárásban részt vevő személy részére kell kézbesíteni – a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság digitalizálja és azt elektronikus úton kézbesíti a büntetőeljárásban részt vevő, az ügyirat megismerésére jogosult másik személy számára.²⁹

Továbbiakban a büntetőeljárásban részt vevő személy, valamint a bírósági eljárásban az ügyészség indítványozhatja, hogy a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság az általa megismerhető ügyiratot elektronikus formában az általa megjelölt elektronikus levelezési címre továbbítsa, ha az ügyirat

- a) elektronikus formában,
- b) elektronikus okiratként, vagy
- c) a papíralapú okirat elektronikus másolataként

az eljáró bíróságnál, ügyészségnél, illetve nyomozó hatóságnál rendelkezésre áll.

Az ügyirat akkor áll elektronikus formában rendelkezésre, ha a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság a papíralapú ügyiratot információs rendszer alkalmazásával szerkesztette meg. Az elektronikus formában rendelkezésre álló, így továbbított ügyirat nem hiteles kiadmány.³⁰

4. Elektronikus eljárások

Korábban a Digitális Bírósági Projektről és az elektronikus büntető ügyvitel lényegesebb módosításairól már részletesen szoltam, most arról a kettő elektronikus eljárásról és programról legyen szó, amely mint kiegészítésként, szintén a bírósági digitalizációs modellváltást szolgálta. Az egyik ilyen, az ún. VIA VIDEO projekt, amely a tárgyalótermeket „hozta” egymáshoz közel, míg a másik egy beszéd felismerő és leíró szoftver, amely révén a mindennapi munkavégzés könnyebbé vált, amely magában foglalja az ún. Global Speech Notes, mind a SpeechTec-Voxerver beszédleíró szoftver telepítését.³¹

²⁹ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 156. § (1).

³⁰ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 159. § (1)–(4).

³¹ BÉRCES László – BÉRCES Viktor: *Bírósági ügyvitel*. Pázmány Press, Budapest, 2020, 220.

VIA VIDEO³²

Az eljárások időszerűségének javítása, átláthatóságának növelése alapvető társadalmi elvárás. Ehhez kapcsolódóan az Országos Bírósági Hivatal kiemelt célja az egyre szélesebb körű és hatékonyabb elektronikus bírósági ügyintézés megvalósítása, ezen belül pedig az országos szintű távmeghallgatás, valamint tárgyalótermi kép- és hangrögzítés bevezetése.

2018 szeptemberéig a bíróságokon 72 tárgyalótermet szereltek fel távmeghallgatásra, valamint tárgyalótermi kép és hangrögzítésre alkalmas eszközökkel. Az első tárgyalótermet 2018 áprilisában az Egri Törvényszéken alakították ki.³³

Az új technológia biztosítja a bírósági tárgyalótermek távmeghallgatásra alkalmas összeköttetését más bírósággal, belföldi társszervekkel, büntetés-végrehajtási intézetekkel, bevándorlási hivatalokkal. A távmeghallgatás során készült kép- és hangfelvételeket érintően egy ún. annotáló szoftver fejlesztettek ki, melynek segítségével a felvételek jól használhatók és különböző szempontok alapján kereshetők is.

Habár Róth Erika írásában kifejti, hogy azokban az országokban, ahol a magyarországinál jóval előbb vált széleskörűen alkalmazottá a videótechnika a büntetőeljárásban, már számos kutatás keretében vizsgálták, miként hat a terhelt helyzete, hogy nem személyesen van jelen az eljárási cselekményeken, elsősorban a bírósági tárgyaláson. Bár a videókonferencia számos előnnyel jár (költségtakarékos, biztosítja a tanú védelmét stb.), azért néhány szerző fenntartásainak is hangot adott. „Francis A. Weber amerikai szerző például egyes bizonyítékokon a részletek felismerhetőségének problémáját emeli ki a videóhívások esetén, valamint azt az egyszerű tény, hogy az emberek hajlamosak másképpen viselkedni (például szembesítések alkalmával), ha az érintettek nincsenek jelen fizikailag.”³⁴

A bíróságok közötti távmeghallgatás (VIA VIDEO rendszer) előnyei a nemzetközi elemekkel összefüggésben helyeződik igazán előtérbe. Az államok közötti távmeghallgatás ugyanis egy gyors és költséghatékony alternatívája a bírósági épületek közötti „ingázásnak”. A távmeghallgatási rendszer révén például a magyar állampolgárnak nem kell külföldre utaznia, illetve a külföldön tartózkodó személynek, amennyiben idézést kap, nem szükséges hazautaznia Magyarországra. Elegendő csupán elmennie a lakóhelyéhez (tartózkodási) helyéhez legközelebbi bíróságra, ahol ilyen rendszer ki van építve. Ezzel időt és pénzt takarít meg mind saját maga, mind a hatóságok számára. Mindez igaz a belföldi távmeghallgatásokra is. Fontos kihangsúlyozni, hogy a rendszer több száz kilométeres távolság esetén is tökélete-

³² RÓTH Erika: A telekommunikációs eszköz használatának gyakorlati kérdései a büntető-eljárásban. *Miskolci Jogi Szemle* 2020/1., különszám, 253–261.

³³ BÉRCES László – BÉRCES Viktor: *Bírósági ügyvitel*. Pázmány Press, Budapest, 2020, 218.

³⁴ Idézi Francis A. WEBER: Complying with the Confrontation Clause in the Twenty-First Century: Guidance for Courts and Legislatures Considering Videoconference-Testimony Provisions. *Temple Law Review* 2013/1., 149–180. tanulmányát ZÓDI Zsolt: A bíróságok és a technológia. *Bírósági Szemle* 2020/1., 8. In: RÓTH Erika: Digitalizáció hatása a büntetőeljárásra. *Miskolci Jogi Szemle* 2020/3. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13834/19_r%C3%B3thErika_t%C3%B6rdelt.pdf, 2022. szeptember 11.

sen biztosítja a tárgyalótermekben helyet foglalók közötti élő és azonnali kommunikációt. Sőt mi több, a rendszer további előnye, hogy rögzíti az elhangzottakat, így arra is lehetőség van, hogy a későbbiek során újra megtekintsék azokat. A videófelvétel révén pedig a ki-, illetve meghallgatott személy mimikája és beszéde is részleteiben ellenőrizhető.³⁵

A távmeghallgatás nemcsak a hatóság és vádlott (elítelt) vonatkozásában jelentős újítás, hanem távmeghallgatás egyik végpontján a bíróság, a másik végpontján pedig valamilyen belföldi társszerv (legtípusabban büntetés-végrehajtási intézet és rendőrkapitányság) is elképzelhető.

A gyakorlati tapasztalatok is megerősítették, hogy ez egy működőképes szisztema, így például a bíróság elé állításos ügyekben az eljárás alá vont személy vagy a büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartott terhelt mellé nem szükséges rendőri (autó és személyzet általi) kíséret. Előbbi esetében ugyanis a rendőrségi épületen belül kísérik át a fogdából a meghallgatási helyiségbe, utóbbi esetében pedig a zárkából/lakóhelyiségből az intézeten belül kialakított meghallgatási helyiségbe.

Ez a rendvédelmi szervek részéről egyszerű és gyors szervezéssel lebonyolítható, amely a „hagyományos” átkísérés és az azzal összefüggő feladatok csökkenését jelenti. Nagymértékben csökkenek továbbá a szóban forgó személy(ek) szállításával járó szükségtelen biztonsági kockázatok (pl. fogolyszökés), kényelmes a tanúk számára, és nem utolsósorban az áldozatok / védelemben részesítendő személyek biztonsága is jobban garantálható.

Filantrop megoldást nyújt a különleges bánásmódot igénylő sértettek számára is, így például a fiatalkorúak nyugodt körülmények között („stresszmentesen”), a vádlottól távol, egy külön teremben tehetnek tanúvallomást.

Okkal tehetjük fel magunknak a kérdést, hogy vajon a védői jogok érvényesülnek az e-eljárásban? A válasz: igen.

A rendszer ugyanis lehetővé teszi a védő és védeence legalapvetőbb jogait, nevezetesen a védővel való ellenőrzés nélküli tanácskozást és a védő jelenlétét azokon az eljárási cselekményeken, amelyek a védecét érintik. A jelenlét magától értetődően megoldott, az ellenőrzés nélküli védői kommunikáció az eljárás alá vont személlyel pedig szintén lehetséges.

Az eljáró bíróság külön telekommunikációs eszközt – telefont – biztosít erre a célra, amelyen kizárólag a védő és védeence kommunikálhat egymással, abba senki nem hallgathat bele. Mindezek miatt nem sérül a közvetlenség elve, az eljárásban a védői jogok érvényre juttatásának nincs gátja.³⁶

³⁵ Miskolcon hallgatta ki a tanút a holland bíróság. Nemzetközi távmeghallgatás Szerencséről – Interjú dr. Takács Bálinttal, a Szerencsi Járásbíróság bírósági titkárával. In: BUBORI Nóra Beáta – FEKETE Kristóf Benedek – HATLER Georgina – VARGA Zoltán: *Az informatikai technológiák az igazságszolgáltatás rendszerében*. <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/2021-03/az-igazsagszolgalattassal-kapcsolatos-egyeb-folyamatok-alakulasa-az-elmult-evekben.pdf>, 2022. szeptember 13.

³⁶ A távmeghallgatás, valamint a bírósági eljárás anyagát rögzítő felvétel alkalmazásának gyakorlati kérdései a polgári és a közigazgatási perekben. Készítette: VIA VIDEO Projekt

5. Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban

Nemzetközi kitekintés

Minden modern technikai eszköznek – amelyet a büntetés-végrehajtásban alkalmazunk – az a végső célja, hogy egyszerűsítse és könnyítse, ugyanakkor hatékonyabbá tegye a mindennapi munkánkat, minimálisra csökkentve a hibázás lehetőségét és a rendkívüli események kialakulását, emellett hatékony legyen az időgazdálkodás terén is.³⁷

Így lehetne a büntetés-végrehajtási jog területén górcső alá venni, a SAFE rendszert, a Navigátor rendszert, az új Skype-kapcsolattartás szabályait vagy a KIOSZK rendszert, vagy a mesterséges intelligencia és a visszaesés közötti összefüggést vizsgáló ún. COMPAS rendszert (COMPAS: Amerika több államában előszeretettel alkalmaznak bűnelkövetők visszaesési kockázatelemzésére algoritmusokat. Több tucat ilyen algoritmus van forgalomban, melyeket magáncégek fejlesztettek ki a bíróságok, a büntetés-végrehajtási intézetek, vagy a pártfogói munka számára, és kereskedelmi forgalomban is elérhetőek. Ilyen algoritmus a Northpointe Inc. egyik eszköze, a COMPAS [Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions])³⁸.

Ezeknek a területeknek a részletes bemutatása majd egy jövőbeli tanulmány kereteit képezi, így csak a távmeghallgatás körüli jellemzőkkel foglalkozunk.³⁹

2017-ben kb. 4000 videókonferencia-meghallgatás történt Ausztria-szerte, melyből kb. 12% külföldi bíróságokkal zajlott. Tapasztalataink és a visszajelzések a rendszerrel kapcsolatban nagyok pozitívak voltak. A videókonferencia-technika alkalmazási területének kiterjesztése bírósági meghallgatásokra (például tanácsadásra) mérlegelés tárgyát képezi, figyelembe véve a jogalkotási és infrastrukturális feltételeket.

Habár például a rehabilitáció kapcsán komoly kétségeit fejezi ki egy-két szerző a mesterséges intelligencia kapcsán.⁴⁰

A Szlovák Köztársaság büntetés-végrehajtási intézeteiben a videókonferenciát az Operatív Program Integrált Infrastruktúra (a továbbiakban: OPII Projekt) keretében vezették be a szlovák Igazságügyi Minisztériumban. Tájékoztatásuk értelmé-

Jogi-és Módszertani Munkacsoport. In: BUBORI Nóra Beáta – FEKETE Kristóf Benedek – HATLER Georgina – VARGA Zoltán: *Az informatikai technológiák az igazságszolgáltatás rendszerében*. <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/2021-03/az-igazsagszolgáltatással-kapcsolatos-egyeb-folyamatok-alakulasa-az-elmult-evekben.pdf>, 2022. szeptember 13.

³⁷ HINKEL Tamás: *A mesterséges intelligencia térhódítása a büntetés-végrehajtásban*. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202020-4%20Online.pdf>, 2022. november 28.

³⁸ Lásd részletesebben: BOTTYÁN Sándor: *A mesterséges intelligencia alkalmazását támogató környezet szabályozása a büntetés-végrehajtásban*. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202020-4%20Online.pdf>, 2022. november 28.

³⁹ Lásd részletesebben a 1063/2019. (II. 25.) *Korm. határozat a büntetés-végrehajtási szervek statikus és dinamikus biztonsági elemeinek fejlesztéséről*.

⁴⁰ Pia PUOLAKKA: *AI in prisons in 2030*. <https://rm.coe.int/ai-in-prisons-2030-acjournal/1680a40b83>, 2022. november 28.

ben a videokonferenciára használt eszközök csupán kölcsönöztek, nem képezik a büntetés-végrehajtási rendszer tulajdonát. A bv.-intézeteknél a videokonferenciát használják megbeszélésre és konzultációra bv.-intézetek között, illetve elítéltek meghallgatására a szlovák vagy nemzetközi bíróságok által. A rendszer előnyét elsősorban a költség- és időmegtakarításban látják. A videokonferencia használatát a Büntető Törvénykönyv szabályozza, melynek lényege az alábbiakban foglalható össze. A távmeghallgatást a tolmácsra is kiterjesztették, mivel, ha a tolmács fizikai jelenléte nem szükséges a tisztességes eljárás biztosításához, és nincs biztosítva tolmács azon a nyelven, amelyen a személy (a vádlott, jogi képviselője, gyanúsítottja, áldozatai, érintettje, tanúja) kellően tud kommunikálni, a tolmácsolás létrejöhét olyan műszaki eszközök segítségével, melyek hang és kép átvitelére képesek.

Csehországban 2013 óta az Európai Gazdasági Térség Norvég Alapja finanszíroz egy projektet, mely számos bv.-intézet újjászervezésére és a büntetés-végrehajtás területein dolgozó személyek képzésére irányul. Továbbá folyamatos törekvéseket tesznek arra, hogy növeljék az igazságszolgáltatás hatékonyságát.⁴¹

Angliában és Walesben két évtizeddel ezelőtt, a Crime and Disorder Act nevezetű 1998-as törvény hatására megjelentek a videokonferenciák a tárgyalótermekben.⁴² A 2016–2017 közötti időszakban az Egyesült Királyságban összesen 137 000 esetben éltek a távtárgyalás lehetőségével, és 500 olyan bíróság van, amely rendelkezik megfelelő technikai felszereléssel.⁴³ A bv.-intézeteken kívül a távtárgyalás rendszerét kiterjesztették néhány „civil tárgyalásra” is, pl. adóügyekkel kapcsolatos bírósági ügyek tárgyalására.⁴⁴ A távtárgyalások ilyen módszerrel történő végrehajtásának előnyeit szemléltetve, különböző logikai szempontokat vonultattak fel.

Legfőbb motívumként említik, hogy ezzel a módszerrel a tárgyalások kevesebb idővesztéssel járnak, ami az igazságszolgáltatás eredményességét javítja. A bíróság a videokonferencia-rendszer használatával ki tudja iktatni azt a várakozási időt, amit egy fogvatartott szállítása során nem tudna elkerülni a különböző biztonsági procedúrák betartása miatt.⁴⁵

Továbbá, ha egy elítéltet egy másik városból szállítanak tárgyalásra, az szintén csak időt vesz el a bíróságtól. Ha a vádlottakra és a tanúkra nem kell hosszasan várni, hogy megérkezzenek a tárgyalásra, illetve nem kell őket akár több napig elhúzódó procedúráknak kitenni, vagy várakoztatni őket a tárgyalás során, akkor az a bíróság hatékonyságát növeli. A rendszer jól kidolgozott működési rendben dol-

⁴¹ BOGOTYÁN Róbert: Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle* 2018, 4. szám, 19.

⁴² C. SCHÄFFNER – K. KREDENS – Y. FOWLER (eds.): *Interpreting in a Changing Landscape*. Selected Papers from Critical Link 6, Vol. 109, John Benjamins Publishing, 2013.

⁴³ O. BOWCOTT: *Videolinks in court trials undermine justice system, says report*. 2017. <https://www.theguardian.com/law/2017/oct/23/videolinks-in-court-trials-undermine-justice-systemsays-report>.

⁴⁴ HM Courts & Tribunals Service, Ministry of Justice: *Video hearing pilot launched*. 2018. <https://www.gov.uk/government/news/video-hearing-pilot-launched>.

⁴⁵ Y. FOWLER: *Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings*. In: *Proceedings of the Critical Link 5 Conference*, Sydney, 11–15/04/2007.

gozik, ha több vádlott kerül kihallgatásra, két különböző intézményből, akkor egy megosztott képernyőn lehet látni mindkét felet.⁴⁶ Egy újabb pontként kiemelték, hogy távmeghallgatással szeretnék a közmegelegedést növelni az igazságszolgáltatási rendszer felé, anélkül, hogy ez sértse a vádlottak vagy az elítéltek jogait.⁴⁷ Ugyanis a zárt célú távközlő hálózatok használatával megszűnnek a vádlott vagy az elítélt szállításával kapcsolatos biztonsági kockázatok, illetve az egész rendszer költséghatékonyabbá válik. Ez nem csupán a rendvédelmi szervek munkáját könnyíti meg nagymértékben, hanem az elítéltet is megkíméli azoktól a biztonsági procedúráktól és utazástól, amin át kellene esnie, ha személyesen jelenne meg a bíróságon. Továbbá, a kutatások szerint az elítéltek nagy százaléka preferálja ezt a módszert, ugyanis kevesebb stresszel jár számukra, nem veszi el az egész napjukat, így részt tudnak venni a rehabilitációs és reintegrációs foglalkozásaikban.⁴⁸

Az Egyesült Államokban is használnak zárt célú távközlő hálózati rendszert azáltal a hangsúlyozott feltétellel, hogy a részt vevő feleknek szükséges biztosítani minden alkotmányos jogot. A cél elsősorban itt is az, hogy a szállítással együtt járó költségeket csökkentsék, így a bíróságoktól távol eső, vidéki, esetleg szándékosan elszigetelt, a sűrűn lakott vagy infrastruktúrával jobban ellátott területektől stratégiai megfontolások miatt távolabb eső földrajzi körülmények között lévő bv.-intézetekben alkalmazzanak leginkább távtárgyalást. Kiváltképp hasznos ez azokban az esetekben, amikor esetleg tolmácsra vagy olyan szakértőre van szükség, aki nem érhető el közvetlenül az adott helyszínen. Különösen gyakori a távtárgyalás azokban az esetekben, amikor a sértett vagy a tanú kiskorú.⁴⁹ Ilyenkor a személyes jelenlét keltette stressz csökkenthető a technikai eszköz használatával. Olyan esetekben is alkalmazzanak távtárgyalást, amikor a fogvatartottat tanúként hallgatják meg, vagy a saját ítéletét követően szükséges ismét megjelennie a bíróság előtt. A zárt célú távközlő hálózatok Ausztráliában is működnek, ahol a költséghatékonyság az egyik fő szempont, ugyanis a kontinensnyi nagyságú országot jellemző, európai szemmel szinte elképzelhetetlen távolságok miatt a fogvatartottak szállítása különösen időigényes, illetve költséges a szükséges biztonsági eljárások miatt.⁵⁰ Az ausztrál bv.-intézetekben kiemelt figyelmet fordítanak a fogvatartottak megfelelő felkészítésére (technikai és kommunikációs szempontok mentén), a megfelelő technikai felszerelések beszerzésére (az esetleges hang- és képhibák elkerülése érdekében), a

⁴⁶ Y. FOWLER: Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings. In: *Proceedings of the Critical Link 5 Conference*, Sydney, 11–15/04/2007.

⁴⁷ Y. FOWLER: Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings. In: *Proceedings of the Critical Link 5 Conference*, Sydney, 11–15/04/2007.

⁴⁸ P. GIBBS: *Defendants on video-conveyor belt justice or a revolution in access?* https://www.barrowcadbury.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/TJ_Disconnected.pdf.

⁴⁹ K. C. FALLER – F. VANDERVORT: *What works in child welfare*. <https://cacnc.org/wpcontent/uploads/2016/06/Powerpoint-on-protecting-child-witnesses-in-court-mental-healthissues-and-legal-provisions.pdf>.

⁵⁰ A. BRETT – L. BLUMBERG: Video-linked court liaison services: forging new frontiers in psychiatry in Western Australia. *Australasian Psychiatry* 14 (1), 53–56.

megfelelően hangszigetelt távtárgyalási helyiségek kialakítására, valamint arra, hogy a fogvatartottak hozzáférjenek a távtárgyaláshoz megfelelő ruházathoz.⁵¹

6. Telekommunikációs rendszer hazánkban

Fontos megjegyezni, hogy Magyarországon, ha az elítélt a büntetőeljárás során vállalta az elektronikus kapcsolattartást, a végrehajtásért felelős szerv az idézést vagy a felhívást az elítélt által megadott és az értesítőlapon feltüntetett biztonságos elektronikus kapcsolattartásra szolgáló elérhetőségére is kézbesíti.⁵²

Ezen túlmenőleg a digitalizáció a büntetés-végrehajtásban megjelenik, e- kapcsolattartás kapcsán is, mely szerint az elítélt az általános szabályai szerint élhet hozzátartozóival a e-kapcsolattartás módjával (pl. e-mailt küldhet), illetve jutalomként is, amennyiben a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartást mint soron kívül jutalmat kapta. (pl. Skype)

Beszélhetnénk még részletesen a mesterséges intelligencia térhódításáról a büntetés-végrehajtásban az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele⁵³, vagy a reintegrációs őrizet kapcsán, amelyre viszont a tanulmány keretei nem adnak lehetőséget, így a zárt célú távközlési hálózatról szóljunk a VIA VIDEO programmal kapcsolatosan.

A távmeghallgatás során a technikai eszköz alkalmazása esetén az eljárási cselekmény valójában két helyszínen, az eljárási cselekmény kitűzött vagy hatóság által meghatározott helyszínén, és a távmeghallgatás alkalmazásával közvetlenül érintett személy tartózkodási helyeként szolgáló más helyiségben, illetve helyszínen zajlik.

A fenti szabályozás értelmében az új eljárás alkalmazása érdekében a bíróság vagy egyéb szerv, illetve a büntetés-végrehajtási intézet (továbbiakban: bv.-intézet) elkülönített helyiséget biztosít az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás lefolytatásához. Ebben az elkülönített helyiségben a mozgóképet és a hangot egyidejűleg továbbító berendezést (a továbbiakban: kamera) úgy kell elhelyezni, hogy a továbbított felvételen egyszerre látható legyen az elkülönített helyiségben tartózkodó valamennyi személy.

A tárgyalás, a személyes meghallgatás vagy a szemle kitűzött helyszínén (a továbbiakban együtt: tárgyalás kitűzött helyszíne) önálló közvetítő készülék biztosítja, hogy a jelen lévő bíró, illetve bírósági titkár, valamint a tárgyalás kitűzött helyszínén tartózkodó eljárásban résztvevők követhessék az elkülönített helyiségben történeteket. A kamera látószögét úgy kell beállítani, hogy az elkülönített helyiség minden pontja látsszon a tárgyalás kitűzött helyszínén jelen lévő, a tárgyalást vezető elnök (bíró), illetve a személyes meghallgatást vagy a szemlét lefolytató elnök (bíró) vagy a bírósági titkár (a továbbiakban együtt: a tárgyalás kitűzött helyszínén

⁵¹ P. RYAN –M. EVERS: *Exploring eCourt innovations in New South Wales civil courts*. <https://kanizsaujsag.hu/hir/201811/szazezreket-milliokat-sporolhat-a-birosag-az-allam-naka-tavmeghallgatassal>.

⁵² Bv. tv. 17. § (3) bekezdés.

⁵³ Bv. tv. 324. §, Bv. tv. 61/A. §.

jelen lévő bíró, illetve bírósági titkár) számára. A kamerát mozgatni és a látószögét változtatni a meghallgatás során nem lehet. A kép és a hang egyidejű továbbítása során folyamatosan fel kell tüntetni a közvetítés pontos idejét. Ezen feltételeknek kell teljesülnie a tárgyalás kitűzött helyszínén is, ahol a dokumentum képét továbbító önálló kamera is alkalmazható.⁵⁴

A Be. továbbá meghatározza azon személyek körét, akik egy ilyen tárgyalás során jelen lehetnek. Ennek értelmében telekommunikációs eszköz használata esetén az elkülönített helyszínen kizárólag a következő személyek lehetnek jelen: az a személy, akinek a jelenlétét a telekommunikációs eszköz útján biztosítják, az előző pontban meghatározott személy védője vagy segítője, a nyomozó hatóság tagja, az ügyész, az alügyész, az ügyészségi fogalmazó, a bíró, a bírósági titkár, a bírósági fogalmazó, fogva tartott személy esetében a fogva tartást végrehajtó intézetnek a fogva tartott személy személyazonosságának megállapítására feljogosított dolgozója, fogva tartott személy esetében az őrzését ellátó személy, a szakértő, a telekommunikációs eszköz működését biztosító személyzet.⁵⁵

A modern videókommunikációs technológiát az országban először ahogy már említettem, az Egri Törvényszék épületében építették ki, majd 2018. május 24-én szimulált tárgyaláson mutatták be. A következő napon megtörtént a távmeghallgatási rendszer első éles használata, melyet egy feltételes szabadságra bocsátás tárgyában indult büntetés-végrehajtási ügyben alkalmaztak. A büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv.-bíró) a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézettel kialakított kép- és hangkapcsolat létesítését követően hallgatta meg a bv.-intézetben tartózkodó elítéltet. A meghallgatás tökéletes kép- és hangminőségben zajlott le.⁵⁶ Az első éles tárgyalásokat követően a bevont fogvatartottak nyilatkozata alapján elmondható, hogy a távtárgyalással, távmeghallgatással összefüggésben pszichés szempontból negatív tapasztalataik nem voltak, a kamera jelenléte szorongást, frusztrációt nem okozott. A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben teszt került lebonyolításra a kialakított távmeghallgató rendszeren.⁵⁷

A teszt során végrehajtott konferenciabeszélgetés keretében az Egri Törvényszék két tárgyalóterme és a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. objektumában (Budapest X. kerületében) berendezett távmeghallgató helyiség között került kialakításra a kapcsolat. A jelenlévők a tesztet sikeresnek nyilvánították. A megvalósult fejlesztés egyrészt a távmeghallgatási rendszer jó minőségű működését, másrészt az eszközsám későbbi bővítésének lehetőségét, és nem utolsósorban az in-

⁵⁴ BOGOTYÁN Róbert: Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle* 2018, 4. szám, 17.

⁵⁵ Az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 számú *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* projekt (Jogtudományi munkacsoportok 3. Kereskedelmi és gazdasági folyamatok vizsgálata) keretén belül *A telekommunikációs eszközök használata az új büntetőeljárási törvényben* című projekt támogatta.

⁵⁶ OBH-Sajto9 (2018)

⁵⁷ BOGOTYÁN Róbert: Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle* 2018, 4. szám, 22.

formatikai rendszerhez kapcsolódó tevékenységek alapinfrastruktúráját biztosítja. A megvalósítást követően több alkalommal hajtottak végre szoftverfrissítést, valamint ún. terheléses tesztet is tartottak, amelynek folyamán valamennyi bv.-intézet egyszerre jelentkezett be a rendszerbe. A tesztelés teljeskörűen sikeres volt.⁵⁸

A távmeghallgatáson kívül más hangfelismerő mesterségesintelligencia-rendszerek is segítik a büntetés-végrehajtási intézet munkáját, így a Verus – egy Los Angeles-i vállalat, a LEO Technologies produktuma – mottója, hogy „halld a fontos hangokat”.

A LEO (law enforcement officers) alkotói rendészeti dolgozók. A Verus szintén egy harmadik féltől származó eszköz vagy szolgáltatás, ami a börtönök által használt telefonrendszerre kapcsolva valós idejű kulcsszókeresést végez a beszélgetések analizálását követően, és mintákat keresve egyezés esetén riasztásokat eszközöl. A Verus egy mesterséges intelligencia, de nem hangfelismerő szoftver, valamint biometrikus azonosításra sem képes.⁵⁹

Összegzés és kritikai megjegyzés

Jelen tanulmányomban kizárólag büntető ügyviteli és különös tekintettel a távmeghallgatás aspektusból vizsgáltam a digitalizációt, de lehetne sokkal szélesebben, így büntetőeljárás értelemben a bizonyítás során (műszeres vallomástétel, elektronikus adat) vagy a kényszerintézkedés (bűnügyi felügyelet) esetén a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz szemszögből vizsgálni a digitalizációt, vagy akár büntetés-végrehajtásban a reintegrációs őrizetet, elektronikus kapcsolattartás mint jutalom elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére is kitérni, de jelen tanulmányban kizárólag a büntető ügyviteli digitalizációs intézkedések bemutatása volt a célunk.

Egyet tudok érteni Róth Erika szerzővel, aki kifejti hogy: *„büntetőeljárás meglehetősen konzervatív, hagyománytisztelő, a technikai változásokra általában lassabban reagáló világában mindig is kissé idegen test volt a digitális kultúra, kihívást jelentett és jelent az új megoldások megfelelő kezeléséhez szükséges képességek kialakítása, fejlesztése annak érdekében, hogy az újdonságként megjelenő módszerekben rejlő lehetőségek minél jobban kihasználhatók legyenek, és a felhasználóként közreműködő alanyok (bírák, ügyészek, nyomozók, védők és más magánszemély résztvevők) ne csak a nehézségeket lássák, hanem az eljárás gyorsítására, egyszerűsítésére, munkájuk megkönnyítésére alkalmas eszközként tekintsenek az elektronikus eszközök kínálta lehetőségekre.*

⁵⁸ BOGOTYÁN Róbert: Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle* 2018, 4. szám, 24.

⁵⁹ BOTTYÁN Sándor: *A mesterséges intelligencia alkalmazását támogató környezet szabályozása a büntetés-végrehajtásban.* <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202020-4%20Online.pdf>, 2022. november 28.

Nem elég ugyanis a megfelelő eszközöket beszerezni, korszerű számítástechnikai eszközökkel felszerelni az irodákat, hanem egyfajta – nem is jelentéktelen – szemléletváltásra is szükség volt/van a mindennapi munkavégzés során.”⁶⁰

Kékedi Szabolcs⁶¹ szavait idézve: „A 2013-ban még utópiának tűnő megoldás, a tárgyalás elektronikus hírközlő hálózat vagy más elektronikus kép és hang továbbítására alkalmas eszköz útján történő megtartása mára a bírósági tárgyalóterekben a hétköznapiak része lett. A vírushelyzet jelentette közegészségügyi fenyegetés álláspontunk szerint évtizedek óta álló falakat döntött le a digitalizáció útjából. A bíróságok jogalkalmazási gyakorlata pedig a teljes magyar államszervezetre multiplikátor hatással lehet, hiszen ami a bírósági eljárásban a jogállamiság próbáját kiállja, az a hétköznapi joggyakorlat részévé vált.”

Mindenesetre tény, hogy a mesterséges intelligencia alkalmazható az igazságszolgáltatás egyes területein, segítségével időt nyerhetünk bizonyos – kevésbé érdekes, inkább technikai jellegű – munkamozzanatok automatizálásával (pl. nyomtatványok kitöltése vagy bírósági határozatok kigyűjtése). Ám jelen pillanatban kijelenthetjük, hogy a mesterséges intelligencia nem alkalmas jogi kérdésekben döntések meghozatalára, ezért egyhamar nem fogja helyettesíteni az ügyvédeket és a bírákat. Ennek oka pedig alapvetően abban keresendő, hogy az ítélezést nem lehet technológiának tekinteni.

A bírói ítélezés magában hordoz egy értékelő elemet is, mely középpontba helyezi a bíró személyét; a bíróban meghatározó pszichológiai folyamatok zajlanak: a tényállással összefüggésben a megismerés, a bizonyítékok mérlegelése körében pedig a meggyőzés kialakulása. A bíró eljárása alkotó jellegű művelet, bevett tradicionális módszerekkel, de büntető ügyvitel szempontjából mindenképpen kell és szükséges is a fejlődés.

De lege javaslatként és egyben kritikai élel szeretném megjegyezni, amelyet a jövőben érdemes lehetne vizsgálni: A mesterséges intelligencia gyakran lényegesen megnöveli a bíróságok adminisztrációs munkaterhét és papírigényét is. Különösen nehéz büntetőügyekben az alkalmazása, ahol a terheltek gyakran nem rendelkeznek a szükséges technikai eszközökkel, azonban aggályaim vannak, amelyek a jogirodalomban is felmerülnek, így a közvetlenség eltűnésében lévő alapelvének a sérelme is.

A mesterséges intelligencia tárháza még nagymértékben felfedezésre vár a büntetés-végrehajtás területén is, így a szakirodalomban is többen, például Schmehl Gábor Dániel jövőbeli fontosságuk szélesebb körben történő alkalmazásukra utal⁶²

⁶⁰ RÓTH Erika: Digitalizáció hatása a büntetőeljárásra. *Miskolci Jogi Szemle* 2020/3., 8. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13834/19_r%C3%B3thErika_t%C3%B6rdelt.pdf, 2022. szeptember 11.

⁶¹ KÉKEDI Szabolcs: Hogyan tovább bíróság digitalizáció. *In Medias Res* 2020/2., 7, 308–321.

⁶² SCHMÉHL Gábor: *SMART eszközök és egyedi alkalmazások a magyar büntetés-végrehajtásban*. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202020-4%20Online.pdf>, 2022. november 28.

mind az „Arcképfelismerés”, mind a „Viselkedésanalízis”, mind pedig a „Fogvatartottak biometrikus adatainak nyilvántartása” során, amely azonban már egy következő tanulmány tárgya.

Felhasznált irodalom

- [1] ANTAL Gábor: *Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel*. PTE ÁJK, Pécs, 2012.
- [2] *Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2018. évi beszámolója*. 140. https://birosag.hu/sites/default/files/2019-10/evés_beszamolo_2018_0.pdf, 2022. szeptember 13.
- [3] BARTKÓ Róbert: Elektronikus kapcsolattartás a büntetőeljárásban. In: G. KARÁCSONY Gergely (szerk.). *Az elektronikus eljárások joga*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018.
- [4] BÉRCES László – BÉRCES Viktor: *Bírósági ügyvitel*. Pázmány Press, Budapest, 2020.
- [5] BOGOTYÁN Róbert: Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle* 2018, 4. szám, 19.
- [6] O. BOWCOTT: *Videolinks in court trials undermine justice system, says report*. <https://www.theguardian.com/law/2017/oct/23/videolinks-in-court-trials-undermine-justice-systems-says-report>.
- [7] BUBORI Nóra Beáta – FEKETE Kristóf Benedek – HATLER Georgina – VARGA Zoltán: *Az informatikai technológiák az igazságszolgáltatás rendszerében*. <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/2021-03/az-igazsagszolgalattal-kapcsolatos-egyeb-folyamatok-alakulasa-az-elmult-evekben.pdf>, 2022. szeptember 13.
- [8] DOMOKOS Andrea: *Magyar büntető eljárás és digitalizáció*. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/10813/11_domokosandrea_t%C3%B6rdelt.pdf, 2022. szeptember 11.
- [9] K. C. FALLER – F. VANDERVORT: *What works in child welfare*. <https://cacnc.org/wpcontent/uploads/2016/06/Powerpoint-on-protecting-child-witnesses-in-court-mental-healthissues-and-legal-provisions.pdf>, 2022. szeptember 11.
- [10] Y. FOWLER: Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings. In: *Proceedings of the Critical Link 5 Conference*, Sydney, 11–15/04/2007.
- [11] Francis A. WEBER: Complying with the Confrontation Clause in the Twenty-First Century: Guidance for Courts and Legislatures Considering Videoconference-Testimony Provisions. *Temple Law Review* 2013/1., 149–180.

- [12] G. KARÁCSONY Gergely (szerk.): *Az elektronikus eljárások joga*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018.
- [13] P. GIBBS: *Defendants on video- conveyor belt justice or a revolution in access?* https://www.barrowcadbury.org.uk/wpcontent/uploads/2017/10/TJ_Diconnected.pdf.
- [14] HM Courts & Tribunals Service, Ministry of Justice: *Video hearing pilot launched*. 2018. <https://www.gov.uk/government/news/video-hearing-pilot-launched>.
- [15] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_hu.
- [16] KÉKEDI Szabolcs: *Hogyan tovább bíróság digitalizáció*. *In Medias Res* 2020/2., 7, 308–321.
- [17] KEYHA Judit: *Bírósági ügyintézők kézikönyve*. Complex, Budapest, 2010.
- [18] NAGY Adrienn: *Digitalizáció és mesterséges intelligencia a magyar igazságszolgáltatásban*. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13829/13_nagy_adrienn_t%C3%B6rdelt.pdf.
- [19] POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2019.
- [20] RÓTH Erika: *A telekommunikációs eszköz használatának gyakorlati kérdései a büntetőeljárásban*. *Miskolci Jogi Szemle* 2020/1., különszám, 253–261.
- [21] RÓTH Erika: *Digitalizáció hatása a büntetőeljárásra*. *Miskolci Jogi Szemle* 2020/3. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13834/19_r%C3%B3therika_t%C3%B6rdelt.pdf.
- [22] P. RYAN – M. EVERS: *Exploring eCourt innovations in New South Wales civil courts*. <https://kanizsaujsag.hu/hir/201811/szazezreket-milliokat-sporol-hat-a-birosag-az-allamnaka-tavmeghallgatassal>.
- [23] C. SCHÄFFNER – K. KREDENS – Y. FOWLER (eds.): *Interpreting in a Changing Landscape*. Selected Papers from Critical Link 6, Vol. 109, John Benjamins Publishing.
- [24] WOPERA Zsuzsa – NAGY Adrienn – NAGY Anita: *Az igazságszolgáltatás szervezete és ügyviteli szabályai*. Novotni, Miskolc, 2010.
- [25] ZÓDI Zsolt: *A bíróságok és a technológia*. *Bírósági Szemle* 2020/1., 8.
- [26] Pia PUOLAKKA: *AI in prisons in 2030*. <https://rm.coe.int/ai-in-prisons-2030-acjournal/1680a40b83>, 2022. november 28.
- [27] HINKEL Tamás: *A mesterséges intelligencia térhódítása a büntetésvégrehajtásban*. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202020-4%20Online.pdf>, 2022. november 28.

- [28] BOTTYÁN Sándor: *A mesterséges intelligencia alkalmazását támogató környezet szabályozása a büntetés-végrehajtásban*. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202020-4%20Online.pdf>, 2022. november 28.
- [29] SCHMEHL Gábor Dániel: *SMART eszközök és egyedi alkalmazások a magyar büntetés-végrehajtásban*. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202020-4%20Online.pdf>, 2022. november 28.

Jogszabályok

- [30] *A büntetőeljárásról* szóló 2017. évi XC. törvény.
- [31] 2013. évi CCXL. törvény *a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról*.
- [32] *A bírósági ügyvitel szabályairól* szóló 14/2020. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.).
- [33] *Az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban résztvevő személyekre vonatkozó szabályokról* szóló 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet.
- [34] 2011. évi CLXI. törvény *a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról*.
- [35] 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás *a bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról*.
- [36] 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet *az elektronikus ügyintézés részletszabályairól*.
- [37] Európai Bizottság: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: *Mesterséges intelligencia Európa számára*. 2018.